

İ S T A N B U L

YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ

Revue de l'Institut des Hautes Etudes Islamiques

SAYI II

İ S T A N B U L
EDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ
1 9 6 4

BİD'ATLER VE KORUNMA YOLLARI

Mehmed Sofuođlu

İslâm Dîninin vâzı'ı şüphesiz Allah Taalâdır. Peygamber O'nun sadece tebliğ edicisi, yayıcısı ve davetçisidir. Peygambere dinde en küçük bir değişiklik yapma yetkisi tanımamıştır. O sadece vahye tabi olacak ve ancak onu tebliğ ve neşredecektir. Bu iki husus, peygamberin diliyle ikrar edilmiş ve kerim kitabın şu âyetlerinde tescil olunmuştur:

a. "De ki : Rabbimden bana ne vahyolunursa ben ancak ona uyarım." (El-Â'râf: 203).

"Ben, bana vahyolunmakta olan (Kur'an) dan başkasına uymam..." (El-Enâm: 50, Yûnus: 15, El-Ahkâf: 9).

"Kendinden başka hiç bir tanrı bulunmayan Rabbinden sana vahyolunana uy..." (El-Enâm: 106).

"Sana Rabbından ne vahyolunursa ona uy. Muhakkak ki Allah ne yaparsanız hakkıyla haberdardır." (El-Ahzâb: 2).

"Binaenaleyh sen, sana vahyolunnan (Kur'an)a kuvvetle sarıl. Muhakkak ki sen, dosdoğru bir yol üzerindesin. Şüphe yok ki o (Kur'an) senin için de ümmetin için de kat'i bir şereftir. Hepiniz (ondan) mesul olacaksınız." (Ez-Zuhruf: 43-44).

b. "Ey peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer yapmazsan (Allah'ın) elçiliğini tebliğ etmiş olmazsın..." (El-Mâide: 67).

"İyi bilin ki peygamberimizin üstüne düşen yalnız apaçık tebliğden ibarettir." (El-Mâide: 92).

"Peygamberin üzerinde tebliğden başka (hiçbir şey) yoktur. Allah, ne açıklar ve ne gizlerseniz (hepsini) bilir." (El-Mâide: 99).

"Ancak sana düşen tebliğ etmektir. Hesab da yalnız bize aittir." (Er-Ra'ad: 40).

“Peygamberlerin apaçık tebliğden başka (bir vazifeleri) var mıdır?” (En-Nahl: 35)¹.

Beşeri kanunlar mutad teâmüle göre ancak vâzı'ları tarafından değiştirilir veya tâdilâta uğrar. Kanun koyucu merci dışında hiçbir kimse bu kanunlarda herhangi bir değiştirmeye, tadilâta veya yerlerine yenilerini ikame etmeğe salâhiyetli değildir. İslâm Dini de ilâhi bir vaz' olduğundan, onda da değişiklikler ve tadiller ancak Alah Taalâ tarafından yapılır. Vâzı'ından sonra onun üzerinde en çok salâhiyeti ve vukufu olan Hz. Peygamberin dahi böyle bir yetkiye sahip olmadığını delilleriyle gördük. Artık diğer kullardan hiçbirinin dinde herhangi bir tasarruf yapamayacağı apaçık bir gerçektir. Binaenaleyh hiçbir kul ve merci' Allah'ın dinine bu maksatla el süremez. Onda eksiltmeler, arttırmalar veya değişiklikler yapamaz. Yapmaya yeltenenlere din lisanında B i d ' a t ç ı denir. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed bu kabil bid'atçılara yani din reformcularına bundan XIV asır evvel Allah'ın, melekelerin ve bütün insanların lânetini yağdırmışlardır.

Esasen İslâm Dini zamanlar ve devirler bitse de ne bir eskimeye mâruz, ne de değişme ve tâdil edilme ihtiyacındadır. O, kıyamete dek bütün insanlığa hibe edilmiş en ileri, en mükemmel ve son ilâhi dindir. O, hem mükemmel, hem mükemmildir. Onun bu vasfı; “...Bugün size dininizi kemâle erdirdim, üzerindeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâma rıza verdim..” (El-Mâide: 3.) âyetinde ifadesini bulmuştur.

İslâm Dini, bu ilâhî mükemmelliğe mâlik olduğu ve olanca mevsûkiyet, sâdelik ve kolaylığı ile müdevven ve mahfuz bulunduğundan, mahiyetine herhangi bir bid'atın, hurafenin karışması imkânsızdır. Ancak, sâlikleri, türlü etkiler ve cereyanlar altında onu öğrenememek, anlayamamak veya yanlış belleyip, yanlış tatbik etmek yüzünden zaman zaman bid'atlara ve hurafelere karışırlar. Dolayısıyla İslâmın telkin ve talim eylediği en ileri seviyeye ulaşamazlar. Şu halde İslâmın kendisinde asla bid'at görülemeyecek ancak insanların dîni inanış ve ibadetlerinde çeşitli bid'atlara rastlanabilecektir. İşte bizim konumuz halk arasında yayılan, insanları ve bazen kül halinde milletleri geriletip yok eden bu bid'atlarıdır. Biz burada bid'atın lûgat ve ıstılah yönünden tarif ve izahlarını, çeşitlerini, zararlarını, bid'atlara ve bid'atçılara karşı Kur'an'ın ve Hz.

1) Şu âyetler de aynı fikri ifade etmektedirler: Âlu İmrân: 20., Et-Tegâ-bun: 12., En-Nahl: 82., Eş-Sûra: 48.

Mealler, H. B. Çantay'ın “KURAN-I HAKÎM VE MEÂL-İ KERÎM”indendir.

Muhammed'in tutumunu, ve nihayet bidatlara düşmemek için tutulması gereken yolu özet olarak anlatmağa çalışacağız².

BİD'ATIN LÜGAT VE İSTILAH MÂNÂLARI

Bid'at, arapçada bir şeyi yeniden ve ilk defa meydana getirmek mânâsını anlatan "bede'a yebde'u bed'an" kökünden gelir. Aynı kökten türemiş bulunan bid'un kelimesi, evvel olan yani yeniden hâdis olan şey demektir: "Kul ma kuntu bid'an miner-rusuli". -De ki, ben peygamberlerden ilk defa (gelmiş biri) değilim- (El-Ahkâf: 9.) âyetinde bu mânâda kullanılmıştır.

Bedî, fâil-isim veya meful-isim olmak üzere, bir şeyi numûne ve misâli yok iken inşâ ve ihdas eden zâtı; yahut misâlsiz ve numûnesiz ihtira' olunmuş şeyi ifâde eder. Fâil-isim mânâsıyla Allah'ın 99 güzel isminden biridir. Nitekim, B e d î u ' s - s e m â v â t î v e l ' a r d .. -Göklerin ve yerin yaratıcısı-(El-Bakara: 117, El-Enâm: 101) âyetlerinde böyledir.

Bid'at esasen hâdis olan şey'e denir ki nev'ine muhâlif olur, sonra dîn içinde hâdis olan noksanlık ve ziyadelikte kullanılması galip olmuştur. Hz. Peygamberden sonra dinde hâdis olan arzular ve amellerde kullanılır. Çoğulu, b i d a ' gelir. Bu iki türdür. Biri "Bidat-ı hasene"dir ki, bunun cinsine ya şeriatda bir asıl ve şâhid mevcuttur, veya hut bir mefsedetin define medar olmakla, maslahat iktiza eylemiş bulunur. Buna "Bid'at-ı Hudâ", ve "Bid'at-ı Mubâha"da derler. Bunun mukabiline "Bid'at-ı dalal" veya "Bid'at-ı seyyie" adı verilir³.

İbnu'l-Esir (606/1210), "en-Nihaye.."nin bid'at maddesinde şu izahatı verir:

2) Kısaltmalar : (S) : Cinsiyet ve kemmiyete uygun okunmak üzere tasliye'yi. (R) : Aynı şekilde okunmak üzere tardıye'yi, şahıs isimlerindeki rakamlar hicri tarihle ölüm yılını, Hadis eserlerinden sonraki (K) ler, kitabları, (B) ler, babları, daha sonraki rakamlar da cild, sahife ve kitab içinde hadisin sırasını gösterecektir.

Tec. Ter: Sahih-i Buhâri Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercemesi,

EL-LU'LUU...: EL-LÜ'LÜU ve'l-mercan fi ma't-Tafaka Aleyhi's-şeyhan

3) Mecdu'd-Din Firûzâbâdî, el-Kâmusu'l-Muhit.

Âsım efendi, Kamus Tercemesi.

El-Cevheri, Tacu'l-Lüga ve Sihâhu'l-Arabiyye.

Zebidî, Tacü'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs.

İbn Manzûr, Lisanu'l-Arab VII. 6-7.

...Bid'at iki türlüdür, bid'at-ı Hudâ ve bid'at-ı dalâl. Allah'ın ve Rasûlünün emrettiği şeylerin hilâfına olanlar kötüleme ve inkâr mevkiindedir. Allah'ın dâvet ettiklerinin genelliği altında olanlarla, Allah ve Rasûlünün teşvik ettiği şeylerin umûmiyetinde dahil bulunanlar medih yerindedirler. İyilik, cömertlik ve maruf fiil nev'inden olup da mevcut bir misâli bulunmayan şeyler makbul fiillerdendirler. Bunların şeriat tarafından getirilenlere aykırı olmaları caiz olmaz. Çünkü Nebiy (S) bunlar için savab olduğunu beyan ederek şöyle buyurmuştur: "Herkim güzel bir sünnet meydana getirirse, o sünnetin sevâbı ve o sünnetle âmil olanların sevâbı onun lehine olur."

Bunun zıddında da şöyle buyurdu: "Her kim kötü bir sünneti câri kılarsa, o kötü sünnetin günahı ve onunla âmil olanların günâhı kendi aleyhinedir."⁴. Bu da Allah ve Rasûlünün emrettiği şeylerin hilâfına olduğu taktirdedir.

Ömer (R)in, "Ne iyi bid'atdır bu" sözü birinci nev'idendir. Cemaatla teravih, hayır fiillerinden olduğu ve medihde dahil bulunduğu için ona bidat adını vermiş ve medih eylemiştir. Çünkü Nebiy (S) bunu ahabî için sünnet yapmadı. Ancak birkaç gece kıldı, sonra terketti ve bu namazı muhafaza etmedi, insanları da bu namaz için toplamadı. Ebu-bekir zamanında da böyle bir şey olmuş değildir. Ancak Ömer (R) insanları bu namaz üzerinde topladı ve onları buna çağırdı. İşte bu sebepten bu işi bid'at diye adlandırdı. Bu amel hakikatte, peygamber (S) in: "Benim sünnetime ve benden sonra Râşid Halifelerin sünnetine tabi olur."⁵ sözünden dolayı bir sünnettir..⁶

İmam Birgivi (982/1573) eserinin "Bidatlar faslı"nda, ilgili hâdisleri aynen naklettikten sonra bu kelimenin lügavî ve istilâhî mânâlarını şu şekilde izah eder:

"...Bid'at kelimesinin lügavî ve umûmi bir mânâsı vardır, o da ibadet olsun, âdet olsun mutlak olarak m u h d e s demektir. Çünkü o, ihtilak masdarından hilkat, irtifa mastarından rif'at geldiği gibi, ihdas mânâsına ibtida'dan bir isimdir. İşte fakihlerin ibarelerindeki taksim yeri budur. Bununla mutlak olarak sadr-ı evvelden sonra ihdas olunan şeyleri kastederler. Bu kelimenin bir de husûsî ve şer'î bir mânâsı vardır O da dinde

4) Muslim, K. ez-Zekât, İbn Mâce. Mukaddîme, Nesei K. ez-Zekât. Muslim, K. el-İlim,

5) İrmizi, Ebu Davud, İbn Mâce, İbn Hibbân, El-Hâkim.

6) İbnü'l-Esir, en Nihâye fi Garibi'l-Hadis ve'l-Eser C. I. S. 70.

sonradan ihdas edilen ziyadelik veya noksanlıktır. Sahabeden sonra şâri tarafından kavlen, fiilen, sarîhan ve işâreten hiçbir izin olmaksızın meydana gelen bu iki hâdis -artırma ve eksiltme- asla âdetlere şâmil olmaz. Fakat sadece bazı itikatlara ve bazı ibadet şekillerine münhasır olur. İşte bu mânâ Rasulullah'ın "Dinde sonradan icadedilen işlerden sakınız. Dinde sonradan icadedilen herşey bid'atdır, her bidat dalâlettir"⁷ sözünde kastedtiği mânânın ta kendisidir. Bu bid'atın adetlere şâmil olmadığının delili Hz. Peygamberin şu sözleridir:

- a. "Benim sünnetimden ve hidayete sevkolunmuş Raşid Halifele-
rin sünnetinden ayrılmayın"⁸
- b. "Sizler dünya işini benden daha iyi bilirsiniz -Ben size dininiz-
den bir şey ile emrettiğim zaman onu tutunuz-"⁸
- c. "Herkim bizim şu (din) işimizde ondan olmayan bir şeyi icade-
derse o merduddur."⁹

Bid'at, bidatçı, heva ve heva ehli denilince zihne ilk gelen itikatte bid'attir. Bunun bir kısmı küfürdür, bir kısmı da küfür değildir. Fakat bu küfür olmayan kısım dahi katil ve zinaya varıncaya kadar ameldeki her bir kebîreden daha büyüktür. Bunun fevkinde küfürden başka bir şey yoktur. İtikat hususunda ictihatta hata yapmak, -amellerdeki ictihadın hilafına olarak- özür değildir. Bu bid'atın zıddı, sünnet ve cemaat ehlinin itikadıdır.

İbadette bid'ate gelince, her ne kadar bu ötekinin aşağısında ise de yine öteki gibi -bahusus müekket sünnetle müsademe ettiği zaman- münkerdir dalalettir. İbadete mensup olan bu bid'atın mukabilı Su n n e t u ' l - Hüdâ'dır. Bu da Nebiy (S) in ibadet cinsinden olduğu halde ara sıra terkederek, veya itikâfta olduğu gibi terkedicisini ayıplamayarak yapmakta devam ettiği sünnettir,¹⁰.

Âdetteki bid'ata gelince onun işlenmesi dalâlet değildir.. Âdete mensup bid'atların zıddı Es-Sunnetü'z-Zâide'dir. Sunnet-i zâide şerefli işlerde

7) Ebu Davud, Tirmizi, İbn Hibbân, Hâkim.

8) Muslim. K. el-Fadâil. (Diğer bir rivayetde : "Sizler dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz. Ben âhiret işlerinizde sizden daha çok bilgiliyimdir..." buyurulmuştur.

9) Buhari K. es-Sulh.

10) Sünnet-i Huda, bayram namazları, ezan, ikamet, cemaatla namaz, râtibe sünnetleri v.b. sünneti zevaid, namaz rükünlerini uzatmakta, beyaz giymekte, oturmakta kalkmakta, sağ elle yemekte, sağ ayakla girmekte... Nebiy (S) nin siretleri gibi şeylerdir, Hâdimi: Berîka).

sağ ile, hafif işlerde sol ile başlamak gibi âdet cinsinden olarak Nebiy (S) in muvazabat buyurdıkları şeydir. Bu müstehabdır. Şu halde en genel mânâsı ile ve çirkinlik derecesine göre üç sınıf bid'at bulunduğu meydana çıkmış oldu. Minare, ezandan murat olan namaz vaktinin ilâmına bir yardımdır. Mektep kurmak ve kitaplar tasnif etmek ta'lime tebliğe, delilleri sıralamak suretiyle bid'atı ve bidatçıyı reddetmeye, münkerden nehyetmeğe ve dîni savunmaya bir yardımdır. Bu sebeble bunların hepsi izinli ve hatta emredilmiş şeylerdir. Sadrı evvelde vâkı olmamaları, ya henüz ihtiyaç duyulmamasından ya da mal yokluğu sebebiyle kudretsizlikten, ve yahut daha mühim işlerle uğraşmak sebebiyle bunlara vakit kalmamasından veya benzeri sebeplerden ileri gelmiştir. Şayet ibadet cinsinden olduğu halde hakkında "G ü z e l b i d ' a t" denilen şeylerin hepsini teker teker araştırırsan, onları şâri tarafından ya işareten veya delaleten izin verilmiş şeyler olarak bulursun. Bundan sonra şunu kati olarak bilki bid'at işlemek, sünneti terk etmekten daha zararlıdır...

İtisam faslında geçen âyetler ve hadîsler kitap ve sünnetin din işinde kâfi iki kaynak olduğunu, bu ikisinden biri ile sabit olmayan şeylerin bid'at ve dalaletten ibaret bulunduğunu delalet etmişlerdir¹¹.

Böylece bid'atın özellikle dîni inançlar ve ibadetlerde Peygamberden sonra yapılan arttırma, eksiltme ve tağyirler mânâsına geldiğini tesbit etmiş olduk. Bütün beşerî faaliyetler ve davranışlar inançlara dayalı olduğundan itikat hususundaki bid'atların zararları pek derin ve pek tahripkâr olmuştur. Kur'an ve sünnetle bilinmiş olan iman asılları üzerindeki bid'atlar, ekseriya bunların tafsiline ve çeşitli yorumlarına girildiği devirlerde ve muhitlerde baş göstermiştir. Halbuki Kur'an ve Sünnette verilen bilgilerden daha fazlasını ve daha genişini elde etme, beşerin bilgi edinme vasıtalarının üstündedir. Gerçek böyle iken bir çok kimseler bu sahada akla hayâle gelmez çeşitli denemeler yapmışlardır. Bu arada tevhîde ve aslı iman ilkelerine tamamen zıt bir çok saçmalıklar ve hurafeler ortaya çıkmıştır. Bilhassa âhiret halleri, yaratılmış tavırları üzerinde beşerî ölçülerle izahlara girilmiş, bir çok fânilere de dîni sultalar isnad olunmuştur. Bunlar adına bazan ibadetler ve âyinler sistemleştirilmiştir. Allahın hâlis kulları üzerinde şeytanın bile hiç bir sultanı yok iken¹² bu suretle pek çok sayıda insan şeytanları türetilmiş, halk üzerinde

11) et-Tarikatü'l-Muhammediyye ve'-Siratu'l-Ahmediyye, İstanbul, 1316. El-Faslu's-Sâni Fi'-Bid'a'.

12) "Benim kullarım üzerinde senin hiç bir tahakkümün olamaz. Meğer ki azıp sapanlardan senin izine gidenler olsun" (El-Hicr: 42).

Haşiyeden devamı:

dini ve siyasî saltanatlar kurulmuştur. Bunların sistemleri, hâtıraları ve mezarları halk topluluklarına mukaddes şeyler olarak kabul ettirilmiştir. Bu suretle bütün İslâm memleketlerinde -diğer putperest ve gayri müslim ülkelerde olduğu gibi- binlerce mezar, veliyy, ermiş, baba, dede ismiyle mukaddes sayılmış ve bunlara hâşâ Allaha ibadet eder gibi saygılar secdeler ibadetler yapılmıştır. Bunların yanısıra bunlarla alâkalı olsun veya olmasın, bir çok dağ başları, pınarlar, kayalar, ulu ağaçlar da kudsileştirilmiştir. Sayıları pek çok olan bütün bu şekillenmiş veya şekilenmemiş putlara, İslâmın red ve inkâr ettiği dualar, adaklar, ibadetler, şefaât, bereket, kısmet ve şifa talepleri yapıla gelmiştir. Bu pek hazin ve acıklı iman perişanlığının hâlâ yaşayan ve revaç bulan bir çok ibretli safhalarına bu gün dahi halk arasında bol bol raslanabilmektedir. Kökleri Hz. Peygamberden çok daha eski devirlere çıkan bir çok kavmi, fikrî ve itikadî mücadelelerin adeta kılık değiştirerek İslâmlar içinde devam etmeleri bu suretle temin edilmiştir. Neticede İslâma mensup milletler arasında hurafeler, eski batıl inançlar, dinî ve vicdânî baskılar, hürriyetsizlikler devam ede gelmiştir.

İbadet cinsinden olan bid'atların tahribatı da çok büyüktür. İslâmî ibadetler bütün çeşitleri, tafsilâtı, programı ve tatbikatı ile en sade ve en kolay şekilde Kuran'da ve Hz. Peygamberin sünnetinde bildirilmiş ve tesbit olunmuşlardır. İbadetler sırf Allahın hakkı olduğu için bunların icrası, ancak Allahın ve Peygamberinin ta'lim eylediği programlar ve kâhıplar çerçevesinde yapılır. Bunların haricine çıkmak ve bunların kemmiyet ve keyfiyetlerinde değişiklikler yapmak asla mümkün değildir. Yukarıda söylediğimiz gibi böyle bir yetki Peygambere bile tammmamıştır. Halbuki tatbikatta bilerek veya bilmiyerek bu memnu' fiillerin icra edildiği bazan esefle müşahede olunur: Meselâ bazı kandiller icadiyle bu günlere ve gecelere mahsus olduğunu ileri sürerek muayyen rekâtlarda namazlar tayin edip âyinler yapmak; Peygamberin kendisine bile yapılmasına aslâ razı olmadığı ve hatta müşriklik saydığı kabirlere, türbelere, anıtlara tavaf ve taabbudî hareketler yapmak, yedinci, kırkinci, elli ikinci günlere mahsus olarak âyinler yapmak; bol harcamalarla mezarlar, lahitler ve türbeler inşa edip, bunların tezyin ve muhafazasına millî servet zararına büyük yatırımlar yapmak; bazı zevatın lahitleri etrafında cenazeleri muayyen adetlerde tavaf ettirmek; türbedarlık ismiyle te'sisler ihdas ederek parazit bir zümrenin doğmasına sebep olmak; türlü isimler altında teşekkül etmiş ve İslâma yamanmış müesseselerde İslâm dışı hareketler

“Benim gerçek kullarım (yok mu?) serin onlar üzerinde hiç bir hâkimiyetin yoktur. (Onlara) vekil olarak Rabbin yeter” (El-İsra: 65). .

ve âyinler icrâ etmek; en güzel en câmiali, veciz Kur'an duaları ile Hz. Peygamberin öğrettiği dualar dururken tekrarlar, rekâyetler, saçmalıklarla dolu olan uzun uzun lâfları dua diye bir tasannu ile ve bağıra bağıra okumak; yirminci asrın ikinci yarısında bile hâlâ karınca duaları, kurşun geçmez muskaları gibi asılsız hurafeleri halk arasında yaymak; büyüçülük, üfürükcülük ve muskacılık yapmak; ilâhicilik, duâgûluk ve mevlidhanlığı ihdas edip, nerde ise müslümanlığı bunlara inhisar ettirmek, mevlid okumanın Kur'an okumadan daha üstün olduğu inancını ve zihniyetini yayıp bu suretle halkın dîni hislerini sömürmek¹³; Peygamberden sâdır olmadıkları sabit olan akle ve nakle aykırı bir sürü saçmaları ve hurafeleri hadîs olarak söyleyip yaymak; hac ibadetinden sonra ismine "hacı" lakabı ekleyerek bunu bir şöhret ve hatta bir reklam ve ticaret vasıtası kılmak...

Bütün bunların ve benzerlerinin ne Kur'anla ne de Hz. Peygamber devrindeki ibadetler ve davranışlarla hiç bir gûna ilişiği yoktur. Hepsi teker teker ihataya çalışıldığı ve teferruata inildiği zaman listesi çok kabarcak olan bu bid'atların, müslümanların dîni yaşayışlarındaki tahrip-kâr rolleri çok büyüktür.

Bid'atlar; merasimleri arttırmak suretiyle dîni işlerin çoğalmasına, bir çoklarının dinden ve ibadetlerden soğumasına, İslâmın zor ve tatbiki güç bir din haline gelmesine, aslında sade kolay ve en meşgul kimselerin bile rahatça ifa edebilecekleri kadar az ve muayyen olan ibadetlerin güçleşmesine, ibadetlerin mevsukiyetinde şüpheler belirmesine, dîni yaşayışın temizlik sadelik ve güzelliğinin tatbikat bakımından ziyana, dîni hayatı ruhanileştirmek yerine otomizmanın doğmasına, ibadetlerin dîni, ictimai ahlâkî sahalardaki müsbet ve ilerletici tesirlerinin kaybolmasına, ibadetlerin nezih gayelerinden uzaklaşıp başkaları sırtından geçinen istismarcı sınıfların türeyip çoğalmasına, dîni emirlerin ve nehiylerin fertleri ve milletleri en ileri ahlâk ve medeniyet seviyesinde ve tam insanca yaşatmak hususundaki telkinlerinin tesirsiz kalmasına, din ve ahlâk düşmanlarına dinin ve dindarların aleyhine olmak üzere menfi propaganda vesileleri ve hücum menfezleri ihdasına, fertlerin ve milletlerin maddeten ve mânen çöküp yer yüzünden silinip gitmelerine sebep olurlar. Çünkü eski ümmetlerden pek

13) Halbuki Hak Kuranda "Ahbar"ın ve "Ruhban"ın din namına halkı sömürmelerini ve Allah yolundan alakoymalarını takbih etmiştir:

"Ey iman edenler, şu muhakkak ki Yahudi bilgincilerinin ve Hıristiyan rahiplerinin bir çoğu bâtil (sebepler) le insanların mallarını yerler ve onları Allah yolundan men'ederler..." (Et-Tevbe: 34).

çoğu Allahın dininde yaptıkları tahripler ve bid'atlar yüzünden helâk olup gitmişlerdir. Bid'atlar ve bid'atçılar aleyhine Kur'an'ın ve Hz. Peygamberin haber verdiği en korkunç akibetler ise bunların hepsinden daha fecidir. Şimdi bu husustaki vesikalardan bir kaçını görelim:

İLÂHÎ HAKİKATLARI KETM VE MUHALEFET EDENLERİN KUR'AN DİLİLE TEL'İNİ :

"İndirdiğimiz beyyineleri ve hidayeti biz kitapda beyan ettikten sonra gizleyenler muhakak ki, onlara hem Allah lânet eder hem lânet etmek şanından olanlar lânet ederler." (El-Bakara: 159).

"Artık onun emrinden uzaklaşıp gidenler kendilerini bir fitne çatmasından yahut onlara pek acıklı bir azap çatmasından çekinsinler" (En-Nûr: 63).

"Allah'a karşı yalan söyleyenden ve doğruyu tekzip edenden daha zalim kimdir?" (Ez-zumer: 32)¹⁴.

BİD'ATLAR VE BİD'ATÇILAR ALEYHİNDEKİ HADİSLER :

Ayşe (R) dan. Ayşe şöyle dedi: Rasulullah (S) buyurdu ki; kim bizim şu emrimizin (dinimizin) içinde, ondan olmayan bir şeyi ihdas ederse, o mavduddur¹⁵.

Mugîre (R) dan. Şöyle demiştir. Ben Resulullah (S) dan işittim. O şu sözleri söylüyordu; Benim üzerime yalan uydurmak başka bir kimse üzerine yalan uydurmak gibi değildir. Her kim bile bile benim üzerime yalan uydurursa, ateşteki yerine hazırlansın¹⁶.

14) Bu anlamdaki âyetler Kuranda 12 defa tekrar edilmiştir: El-Bakara: 140, El-Enâm: 21, 93, 144, 157; El-Araf: 36, Yunus: 17, Hud: 18, Kehf: 15, El-Ankebut: 68, Saf: 7, Ez-Zumer: 32.

15) Buhari K. Es-Sulh, Muslim K. El-Akdiye El-Lu'luu K. El-Akdiye 2/126 "1120"

16) Buhari K.El-Cenâiz B.ma yükrahu min enniyâha alel meyyit, Buhari Tec. Ter. 4/512 "640"

Bu hadisin ikinci kısmı mütevatirdir. Hiç şüphe yok ki bid'atlar iman ve ibadet olarak Peygamberden sadır olmayan davranışlar ve hareketler olduklarından, Peygambere yapılan fikri ve ameli iftiralarlardır. Böyle sözlü ve fiili yalanlarla asıl dinî yaşanırları körleten ve ölmez hakikatları setredenler en büyük zâlimlerdir; "...Murdardan, putlardan kaçınma ve yalan sözden çekinin" (El-Hac: 30).

Abdullah b. Mes'ud (R) dan. O da Nebiyy (S) den: Buyurdu ki: "Ben havz üzerinde sizin öncünüzüm ve sizden bir takım adamlar muhakkak meydana çıkarılır, sonra benim yanımda sürüklenirler. Bunun üzerine ben yâ Râb benim sahâbilerimdirler derim. Bana, şüphesiz ki sen onların senden sonra (dinde) neler icad ettiklerini bilmezsin, denilir"¹⁷.

Enes b. Mâlik'den, o da Nebiy (S) den: Buyurdu ki: "Ashâbımdan hakta kendilerini tanıdığım bir takım insanlar havuza, benim yanıma muhakkak sûrette gelecekler. Bunlar benim yakınımında sürüklenirler de ben, ashâbımdır derim. (Sürükleyen) bunun üzerine bana: Sen, onların senden sonra (dinde) neler icad ettiklerini bilmezsin der"¹⁸.

Sehl b .Sa'd (R) dan: Şöyle demiştir: Nebiy (S) buyurdu ki: "Ben sizin havuz başında öncünüzüm. Bana kim uğrarsa içer, içen de ebedî olarak susuzluk çekmez. Muhakkak ki bana bir takım kavimler gelecek. Ben onları, onlar da beni tanırlar. Sonra onlarla benim arama hâil konulur".

Ebû Saîd bu hadîsde şunu ziyade eder: "Ben, onlar bendendir derim. Bana, sen onların senden sonra (dinde) neler icadettiklerini bilmezsin denir. Ben de, benden sonra dinde tağyir yapan (bid'atçılar) uzak olsun, uzak olsun derim" buyurdu¹⁹.

Enes (R) dan. Rasulallah (S) şöyle buyurmuştur: "Medine (sâhası) nın şuradan şuraya kadar (olan yerleri) haremdir, muhteremdir. Bu hududun ağacı kesilmez, bu sâhada bid'at ihdas edilemez. Kim ki Medine haremindedir bir bid'at icadederse Allah'ın azâbı, meleklerin ilenci bütün insanların nefreti o kimse üzerine olsun"²⁰.

Ali (R) dan. Şöyle demiştir: Bizim yanımızdaki (din hükümlerinden yazılmış bulunan) şey yalnız Allah Taâlânın kitabıdır. Bir de Ne-

17) Buhâri K. Er-Rikâk, Muslim K. El-Fadâil, El-Lü'lü'...3/124 "1481"

18) Buhâri K. Er-Rikâk, Muslim K. El-Fadâil, El-Lü'lü'.3/128 "1487"

19) Buhâri K. Er-Rikâk, Muslim K. El-Fadâil, El-Lü'lü'.3/124 "1476-77"

20) Buhâri, Fadâilü'l-Medine, İ'tisâm; Muslim, Hacc. El-Lü'lü' 2/91 "865"; Buhâri Tec. Ter. 6/271 "880"

Hz. Peygamber Medine hakkında hürmet ilân etmiştir. Ağaçları kesilmez, hayvanları öldürülmez. Medeni yurtlar demek olan şehirlerde bu güzel usul ideal bir örnek edinimeğe lâyıktır. Ağaç ve hayvan insanlığının hayatta en hayırlı vasıtalarındandır. Ağaçsız ve hayvansız yerler yaşanmağa elverişli olamaz. Medine'nin tahriminde üç imam müttefikdir. Yalnız Ebu Hanife hilline kâildir.

biy (S) den (İşitip yazdığını) şu sahifedir: Medine'nin şuraya (Sevr Dağına) kadar Âir (Dağı) arası haremdir, (saygı gereklidir). Kim Medine'nin bu harîmi dahilinde kitap ve sünnete aykırı bir iş işlerse, yahut bir bid'atçıyı barındırırsa Allah'ın azâbı, meleklere ilenci ve bütün halkın nefreti bu bid'atçıların üzerine olsun. Bunların ne sarfı ne de adli kabul olunur²¹...

İbn Abbas (R) dan: Şöyle demiştir: Nebiy (S) aramızda hitab etmek için ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: "Sizler ayaklarınız yalınayak, vücudunuz çıplık çıplak, erlik yerleriniz sünnetsiz olarak haşrolunacaksınız. (Sonra Rasulallah): "O gün ki biz semâyı kitapların sahifesini dü-rer gibi dürüp bükeceğiz. İlk yaradılışa nasıl başladıkça, üzerimize bir va'd olarak, yine onu iade edeceğiz. Hakikatte fâiller biziz biz". (el-En-biya: 104), (âyetini okudu ve ilâve etti): Şu muhakkak ki (o gün) üm-metimden bir takım adamlar getirilecek de sol tarafa götürülecekler. Hemen ben Yâ Rab! Ashabıcıklarınıdır derim. Bana, sen onların sen-den sonra (dinde) neler icadettiklerini bilmezsin der. Bunun üzerine ben de sâlih kulun dediği gibi derim: "Ben bunların içinde bulunduğum müddetçe üzerlerinde bir şahid ve nıgehân idim. Beni sen vefat etti-rince onlar üzerine yalnız sen murâkib oldun. Esasen sen her şeye hak-kiyle şahidsin. Eğer onlara azâb edersen, şüphe yok ki onlar senin kul-larıdır. Eğer onlara mağfîret edersen yine şüphesiz sen azizsin, hakim-sin". (El-Mâide: 117-118)²².

"(Ummu'l-Mü'minin) Aişe ile (Abdullah) b. Abbas (R) dan. İkisi şöyle demişlerdir: Rasulallah (S) son hastalığında (çektığı zahmetten dolayı) yanında olan bir hamîsayı (ikide bir) yüzüne örter dururdu. (Hamîsa) kendisine sıkıntı verdikçe yine atıp yüzünü açardı. İşte o halde iken: Yahûd ve Nasâra'ya Allah lânet etsin. Peygamberlerinin ka-birlerini (kendilerine) mescid edindiler, buyurdu, (ki) maksadı onla-rın yaptıklarından ümmeti sakındırmaktı²³".

21) Buhâri Fadâilu'l-Medine; Buhâri Tec. Ter 6/276 "882"

Buhâri Tec. Ter. 8/469 "1272"

22) Buhâri, K. Er-Rihâk; Muslim K. El-Cenne ve-Sifâtu Naimihâ ve Ehlihâ.El-Lü'lü'.III/385 "1818".

Buhâri Tec. Ter. 9/123 "1374". Tecrid-i Sarîh K. Bedî'l-Hak.

23) Buhâri Tec. Ter. 2/314 "274"

"Eski ümmetler mezarları kible edinip onlara yöneliyorlar ve onları birer put haline getiriyorlardı. Peygamberlerinin şanını yükseltmek maksadıyla on-lara secde ediyorlardı. Bunun için Rasulallah o ümmetlere lânet etdi ve Müslü-manları onların irtikâb ettikleri bu kötü hareketlerde onlara benzememeleri

BİD'ATLARDAN KORUNMA YOLU

Bid'atlardan en emin korunma yolu, Allah'ın kitabına ve peygamberin sünnetine sıkıca tutunmak, dîni konularda ancak ve yalnız bu iki otoritenin sultasını tanıyıp, sadece onları rehber edinmektir. İslâm dîninin asıl dayanak ve kaynağının Kur'an ve sünnet olduğunu, peygamberin ancak bu asılları neşretmek ve insanlığa öğretmekle vazifelendirilmiş bulunduğunu delilleriyle görmüştük. Peygamber bu vazifesini, her bakımdan dalâletlere gömülmüş ve çökmüş insan topluluklarını kısa zamanda en yüksek seviyeye çıkarmak ve içlerinden, tarihin emsallerini nâdir göreceği kıratıda ideal din, ahlâk ve medeniyet öğretmenleri yetiştirmek suretiyle en mükemmel bir şekilde başarmıştır. Esasen bütün peygamberler insanlığın en mükemmel din ve ahlâk öğretmenleridirler. İslâmın öğretilmesinde ve yayılmasında bunların metodlarından daha güzel ve daha başarılı bir usul yoktur. Bütün dîni eğitim ve öğretim bu yolda yürütülmelidir.

Bid'atlerden, geriliklerden ve hurafelerden insanlığı kurtarmak için Allah'ın kitabına, peygamberin sünnetine sınıksız sarılmalı; evde mes-cidde, câmide, okulda, kursda, askerde, sahrada, hülâsa her yerde dîni eğitimi ve öğretiminin muhtevasını bu iki şaşmaz aslın metinleri teşkil etmelidir.

Hız. Peygamber dîni öğretip neşrederken sâdece Kur'an metinlerine dayanır, onları muhatablarına aynen ve tekrar tekrar okurdu. Vaazlarının hutbelerinin, nutuklarının, derslerinin ve sohbetlerinin en büyük kısmını Kur'an metinleri teşkil ederdi.

Hız. Peygamber, hadislerinin de aynen artıksız ve eksiksiz olarak müstakbel nesillere duyurulmasını çeşitli vesilelerle emretmiştir. Dînin bu aslı metinlerini tedris ederken, uzun asırlardan beri değişik bölgelerde çeşitli milletler ve fikir grupları tarafından geliştirilmiş mezhebi ayrılıklara, aslından uzaklaştırıcı zayıf te'villere ve cılız tefsirlere gidilmemelidir. XIII asrı aşan uzun devirlerdeki çalışmalardan, meydana getirilmiş kıymetli eserlerden faydalanmakla beraber, yaptığımız izah-

---

için bu sûretle ikaz etti. Buna rağmen İslâm âleminin manzarası ulu peygamberin arzusuna ne derece aykırıdır ibretle bakılsın..." (Muslim, bi-şerhi'n-Nevvi 5/12-13).

Bu hadisin başka bir rivayeti yine Hız, Ayşe'den olarak Tec. Ter. 4/611 "655" dedir. Burada Hız. Peygamberin kabrinin niçin açılmadığının sebebi de zikredilmektedir.

lar, asıl metinleri gölgeliyecek derecede ehemmiyet kazanmamalıdır. Çünkü din konularında beşerin vereceği bilgiler ve iknâ, hiç bir zaman Allah'ın kitabında ve Peygamberin hadislerinde verilenler payesine erişemez. Çünkü: "Sözlerin en güzeli ve en doğrusu Kur'an-ı Kerim, hidayetlerin en hayırlısı Muhammed (S) in hidayetidir" (Müslim).

Bu iki aslı gölgeliyecek izahlar, din öğretiminde uygulanan çeşitli tefsir ve te'viller, dinin hâlisliğini, sâdeliğini, kolaylığını, müsamaha ve genişliğini velhasıl eskimez ve ölmez prensiplerini gözlerden ve gönüllerden uzaklaştırır. Bunun böyle olduğu dinler tarihindeki yüzlerce örnekte ve kitap ehli milletlerin din bâbındaki çok hazin yanlışlarında apaçık görülmektedir.

Eski dinlerdeki bir çok asılsız şeyler bu usûl hatâsından ileri gelmiştir. İlähî dinlerin tatbik edilemez ve yaşanılmaz hale gelmesinde, bunların harim-i ismetine beşer eli ve aklının tahripkâr faaliyetlerinin girmesi, indî tefsir ve te'villerin asıllara galebe etmesi baş rolü oynamıştır. Bu bozucu faaliyetlerle dinler, hidayet, ahlâk, terakki ve medeniyet müşevvikliği, insanlığın tefekkür ve kemâl dinamosu olmak kabiliyetlerini kaybedegelmişlerdir.

İslâm, insanlığın bir daha böyle dinî dalâletlere sapmaması ve yolunu şaşırmasın için en muhkem tedbirleri almıştır. Din öğretiminde uygulanması gerekli usûlü, kerim kitabında ve peygamberinin öğretmenliğinde eskimez örnekler ve prensipler'e naslaştırmıştır.

Şimdi milletimizi ve imkânlar elverdiği nisbette bütün insanlığı adı geçen dinî bid'atlardan, dalâletlerden, hûrafelerden korumak için, Allah'ın dosdoğru dinini kendi metinlerinden insanlığa öğretmek hususundaki ilâhî ve nebevî tavsiyelerden bazı örnekler görelim:

KUR'ANA SIKICA TUTUNMAK HUSUSUNDAKİ ÂYETLER

"Elif, lâm, mîm. Bu, o kitabdır ki kendisinde hiç şüphe yoktur. (O) takva sahipleri için doğru yolun tâ kendisidir". (El-Bakara: 1-3).

"Hepiniz toptan sınıksız Allah'ın ipine sarılın. Parçalamp ayrılmayın". Âlu İmrân: 103).

"Size Allah'dan hakikî bir nur ve apaçık bir kitap gelmiştir. Ki Allah, rızasına uyanları onun sebebiyle selâmet yoluna doğrultur, onları

iradesiyle, karanlıklardan aydınlığa çıkarıp kendilerini dosdoğru bir yola iletir". (El-Mâide: 15-16).

"Şüphesiz ki bu benim dosdoğru yolumdur. O halde ona uyun. (Başka aykırı) yollara tâbi olmayın. Sonra sizi onun (Allah'ın) yolundan ayırır. İşte (Allah) size bunları emretti ki (kötülüklerden) sakınasınız". (El-Enâm : 153).

"İşte bu (Kur'an) da indirdiğimiz feyiz kaynağı bir kitaptır. Artık buna tâbi olun ve kötülükten kaçının. Tâ ki esirgenmiş olasınız". (El-Enâm : 155).

"Ey insanlar, size rabbinizden bir öğüt, gönüllerde olan (dert) lere bir şifâ, mü'minler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir". (Yûnûs : 57).

"Sana (bu) kitabı, herşeyin apaçık bir beyanı, bir hidâyet, bir rahmet ve (hele) Müslümanlar için bir müjde olmak üzere peyderpey indirdik". (En-Nahl : 89).

"Gerçek bu Kur'an (insanları) öyle bir şeye (yola) doğrultup götürür ki o, en âdil ve en doğru bir (yol) dur".. (El-İsrâ : 9).

"Biz Kur'an'dan peyderpey onu indiriyoruz ki mü'minler için bir şifâ ve bir rahmettir o. Zâlimlerin ise o, (maddî ve mânevî) ziyanından başkasını artırmaz". (El-İsrâ : 82).

"Sana indirdiğimiz o kitab-ki (müstemirren) karşılarında okunup duruyor - Onlara kâfi gelmedi mi? Onda iman edecek bir kavim için elbette (büyük) bir rahmet ve bir öğüt var". (El-Ankebût : 51).

"(Bu Kur'an), âyetlerini iyiden iyiye düşünsünler, temiz akıl sahipleri ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz bir kitaptır". (Sa'd : 29).

"Allah, kelâmın en güzelini — (âyetleri birbiriyle) âhenkdar, katmerli (tıklım büküm hakikatlarla dolu) bir kitab halinde — indirmiştir ki rablerine derin saygı göstermekte olanların ondan derileri ürperir, sonra da hem derileri, hem kalpleri Allah'ın zikrine (yatışıp) yumuşar. İşte bu (kitab) Allah'ın (gönderdiği) bir rehberdir ki, o, kimi dilerse ona bununla hidayet verir. Allah kimi de saptırırsa artık onun yolunu doğrultucu yoktur". (Ez-Zümer : 23).

"Halbuki o cidden sarp bir kitaptır. Ki ne önünden, ne de ardından ona hiç bir bâtil gelemez. (O), bütün kâinatın hamdettiği o yegâne hüküm ve hikmet sahibi (Allah) dan indirilmedir". (Fussilet : 41-42).

HAZRETİ PEYGAMBERİN SÜNNETİNE SIKICA TUTUNMAYI TAVSİYE EDEN AYETLER

“De ki; eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve suçlarımızı örtsün. Çünkü Allah çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir”. (Âlu İmrân : 31).

“De ki; Allah'a ve o peygambere itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse şüphesiz ki Allah da o kâfirleri sevmez”. (Âlu İmrân : 32).

“Allah'a ve peygambere itaat edin. Ta ki rahmete kavuşturulasınız”. (Âlu İmrân : 132).

“Andolsun ki mü'minler, daha evvel apaçık ve kat'î bir sapıklık içinde bulunuyorlarken Allah, içlerinden ve kendilerinden onlara âyetlerini okur, onları tertemiz yapar, onlara kitap ve hikmeti öğretir bir peygamber göndermiş olduğu için büyük bir lûtufta bulunmuştu”. (Âlu İmrân : 164).

“Ey iman edenler, Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin. Eğer bir şey hakkında çekişirseniz, onu Allah'a ve peygambere döndürün, eğer Allah'a ve âhîret gününe inanıyorsanız. Bu, hem hayırlı, hem netice itibariyle daha güzeldir”. (En-Nisâ : 59).

“Kim Allah'a ve peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdiği peygamberlerle, siddiklarla, şehirlerle, iyi adamlarla beraberdirler, onlar ne iyi arkadaşlardır”. (En-Nisâ : 69).

“Kim o peygambere itaat ederse muhakkak Allah'a itaat etmiştir. Kim de yüz çevirirse zaten seni onların başına bekçi göndermedik ya!”. (En-Nisâ : 80).

“Benim rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Onu, sakınmakda, zekâtı vermekde, bir de âyetlerimize iman etmekte olanlar (yok mu?) işte onlara has olmak üzere tesbit edeceğiz”. (El-Âraf : 156).

“(Onlar) nezdlerindeki Tevrat ve İncil'de yazılı bulacakları ummî nebi olan o rasûle tâbi olanlardır. O, kendilerine iyiliği emrediyor. Onları kötülükten nehyediyor, onlara temiz şeyleri helâl, murdar şeyleri de üzerlerine haram kılıyor. Onların ağır yüklerini, sırtlarında olan zincirleri indiriyor O. İşte ona iman edenler. O'nu tanzim edenler. O'na yardım edenler ve O'nunla birlikte indirilen nûra tâbi olanlar! Onlar selâmete erenlerin tâ kendileridir”. (El-Âraf : 157).

“De ki; ey insanlar, şüphesiz ben göklerin ve yerin mülk (ü tasarruf) una mâlik olan, kendisinden başka hiç bir Tanrı bulunmayan, hem diriltlen, hem öldüren Allah'ın size hepinize gönderdiği peygamberim.

Ohalde Allah'a ve O'nun Ummî Nebi, olan Rasûlüne — ki kendisi de o Allah'a ve O'nun sözlerine iman etmekte olандır — iman edin, O'na tâbi olun. Tâ ki doğru yolu bulmuş olasınız”. (El-Âraf : 158).

“Andolsun ki Rasulullah'da sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü umar olanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir (imtisal) numûne (si) vardır”. (El-Ahzâb : 21).

“Ey peygamber, biz seni hakikaten bir şâhid, bir müjdecî ve bir korkutucu ve Allah'a, O'nun emir (ve tesiri) ile bir dâvetçi ve nûr saçan bir kandil olarak gönderdik”. (El-Ahzâb : 45-46).

“Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse, muhakkak ki en büyük kurtuluşla kurtulmuştur o.”. (El-Ahzâb : 71).

“Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasak ettiyse ondan da sakının. Allah'dan korkun. Çünkü Allah (ın) azabı çetindir”. (El-Enbiya : 107).

“Biz seni, âlemlere ancak rahmet için gönderdik”. (El-Enbiya:107).

KUR'AN VE PEYGAMBERİN SÜNNETİNE SIKICA TÂBİ OLMAYI TAVSİYE EDEN HADİSLER²⁴

Ebû Hüreyre (R) dan. Nebiy (S) şöyle buyurdu: “Ben sizlere neyi yasak ettiysem ondan çekininiz. Ve size neyi emrettiysem ondan gücünüzün yettiği kadarını yapınız. Sizden evvelki ümmetleri ancak meselelerinin ve peygamberlerine karşı ihtilâflarının çokluğu helâk etmiştir²⁵.”

Ebû Hüreyre (R) dan. Nebiy (S) şöyle buyurdu: “Benimle ümmetin meseli, ateş yakan bir adamın meseli gibidir. Ki hayvanlar ve kü-

24) Bu konuda daha fazla hadisler için bak. Bütün ana hadis kitaplarının “El-İ'tisâm bi'l-Kitâb ve's-Sünne” bölümleri, Birgivi, Et-Tarikatü'l-Muhammediyye.; Şah Veliyullah Ed-Dehlevî, Hüccetu'l-lahî'l-Bâliga, I/135-137, Ebvabu'l-İ'tisâm bi'l-Kitâb ve's-Sünne.

Ahmed b. Abdürrahman b. Muhammed el-Bennâ, el-Fethu'r-Rabbânî fi Tertibi Müsned'il-İmâm Ahmed b. Hambel eş-Şeybânî, Mısır 1373 aynı isimli bölüm. Et-Tâc I/36 aynı bölüm.

25) Buhâri, Muslim, Tirmizi.

gök kelebekler o ateşin içine düşmeğe başladılar. Sizler o ateşe düşerken ben sizin izârınızın ek yerinden tutucuyumdur²⁷.

Ebû Mûsa (R) dan. Nebiy (S) şöyle buyurdu: Şüphesiz ki benim ve kendisiyle Allah'ın beni peygamber olarak gönderdiği şeyin meseli, şu adamın meseli gibidir. Ki kavmine geldi ve "Ey kavmim ben iki gözümle (düşman) ordusunu gördüm. Ben çıril çıplak olmuş bir nezârim, binaenaleyh (düşman sizi çevirmeden) kurtuluşa (koşun) dedi. Bunun üzerine kavminden bir taife kendisine itaat etti ve yürüyüşe geçtiler ve neticede düşmanlarından necat buldular. Onlardan bir taife de kendisini yalanladılar ve yerlerinde kaldılar. Düşman ordusu onları bastırır, akabinde onları helâk edip köklerini kazıdı. İşte bu, bana itaat eden ve benim getirdiğime ittibâ eden ile, bana âsi olan ve benim Haklan getirdiğimi yalan sayanın meselidir²⁷.

Ebû Hüreyre (R) dan. Şöyle demiştir: Rasulullah (S) buyurdu ki: Nefsîm (kudret) elinde olan Allah'a yemin ederim ki hiçbiriniz, ben ona pederinden ve evlâdından daha sevgili olmadıkça (tam) iman etmiş olmaz. Enes (R) da aynıyla bu hadisi rivayet etmiştir. Ancak sonunda: "Ve bütün insanlardan da" ziyadesi vardır²⁸.

Ebû Hüreyre (R) dan. Nebiy (S) şöyle buyurdu: Bir topluluk bu (dîn) işi üzerinde hakikî olarak ebediyyen zail olmayacaktır. Onlar bu yolda oldukları halde Allah "Azze ve Celle" nin emri gelinceye kadar onlara muhalefet edenlerin muhalefeti kendilerine aslâ zarar vermiyecektir²⁹.

Bir âyette şöyle buyurulmuştur: Ey iman edenler. Siz kendi nefisleriniz (islâh etmeye) e bakın. Kendiniz doğru yolu bulunca sapanlar size zarar veremez. (El-Mâide : 105).

Abdullah b. Mes'ud (R) dan. Rasulullah (S) şöyle buyurmuştur: Benden önceki her ümmete aziz ve celil olan Allah'ın ba's buyurduğu her nebinin, kendi ümmetinden mutlaka sünnetini alan ve emrine itaat eden bir takım havâripleri ve sahâbileri vardır. Sonra şu da muhakkak

26) Buhâri, Muslim, Tirmizi. El-Lü'lü'.3/121 "1472" hadis daha câmi-ahdır. Et-Tâc I/37.

27) Buhâri K. El-İ'tisâm, Muslim El-İ'tisâm. Et-Tâc I/136.

El-Lü'lü' 2/120 "1471" hadis daha farklı elfaz ile daha câmi-ahdır.

28) Buhâri K. El-İman, Muslim K. İman. Tec. Ter. I/26 "14-15"

29) Buhâri, Muslim, Hâkim, İbn Mâce. El-Fethu'r-Rabbâni I/187-188. El-Lü'lü'.2/308-309 "1249, 1250" lafzan değişik fakat câmi-ah.

ki, onların ardından yapmayacakları şeyleri söyleyen ve emrolunmadıkları işleri yapan bir takım şerli halefler gelir. (Bir rivayette şu ziyade vardır): Kim bunlara karşı eliyle mücadele ederse o mü'mindir. Kim bunlara karşı dili ile mücadele ederse o mü'mindir. Kim bunlara karşı kalbiyle mücadele ederse o da mü'mindir. Artık bunun ötesinde imandan bir hardal tanesi de yoktur³⁰.

Ebû Hüreyre (R) dan. Rasulullah (S) şöyle buyurdu: Ümmetimin hepsi cennete girecektir. Ancak imtina edenler girmeyeceklerdir. Ashab, yâ Rasulullah kimler imtina edecekler dediler. O da, her kim bana itaat ederse cennete girecektir. Her kim bana âsi olursa o da (dâvetimi kabulden ve emirlerime itaattan) imtina etmiş olur (ve cennete girmez) buyurdu³¹.

Enes (R) dan. Dedi ki: Nebiy (S) şöyle buyurdu: Kim benim sünnetimden yüz çevirirse o benden değildir³².

Ebû Hüreyre (R) dan. Nebiy (S) buyurdu ki: Sizde iki şey bıraktım. Onlara sımsıkı yapıştığınız müddetçe aslâ sapıtmıyacaksınız. Bu iki şey Allah'ın kitabı ve Rasûlünün sünnetidir³³.

Osman (R) dan. Nebiy (S): "Sizin en hayırlı olanınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir." buyurdu demiştir³⁴.

Osman (R) dan. Bir rivayette de Hz. Osman, Nebiy (S): "Şüphesiz ki sizin en erdemli olanınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir" buyurdu demiştir³⁵.

Hiç şüphe yok ki Allah'ın kitabı en şerefliidir. Mânalarını anlayarak onu öğrenmek, içindekilerle amel etmek, onu başkalarına öğretmek hem kendini, hem başkalarını mükemmelleştirmek demektir. Bu, özel ve genel faideyi toplar. Allah Taâlâ şu âyeti ile de bu yola çağırır: "Allah'a dâvet edip, salâh ile çalışan ve — ben muhakkak müslümanlardam — diyen kimseden daha güzel sözlü kim olabilir?" (Fussilet: 33).

Ebû Bekre (R) dan. Dedi ki: Rasulullah (S) şöyle buyurdu: "Muhakkak ki kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız bu şehir içinde, bu ayda, bu

30) Muslim ve Müsned-i Ahmed.

31) Buhâri K. El-İ'tisam B. El-İktidâ Sününe'n-Nebiy (S).

Buhâri Tec. Ter. 12/433 "2171"

32) Muslim ve Buhâri.

33) İmâmı Mâlik, el-Muvatta'.

34) Buhâri Tec. Ter. II/277 "1775"

35) Buhâri Tec. Ter. II/277 "1776"

günün hürmeti (gibi) kadar birbirinize haramdır. Hâzır olanlarımız, gâib olanlarımıza (bunu) tebliğ etsin. Olabilir ki hâzır olan kimse bunu daha iyi anlar bir kimseye tebliğ etmiş bulunur³⁶.

Bu hadis pek çok turuk ile rivayet edilmiş ve hemen bütün muhad-disler tarafından tahrir olunmuştur. Bunda ilmi nakletmenin, sünneti ve hükümleri neşretmenin vücûbu açıkça görülmektedir. Hadis okumak ve okutmak peygamberin sünnetini ve fetvalarını okumak demektir. Bundan hadis tedrisinin, fıkıh tedrisine müraceah olduğu da zâhirdir. "İbn Ömer bir tâbiye şöyle demişti: Allah'ın ve rasulünün sünneti, tâbi olmaklığa filânın ve filânın sünnetinden daha çok lâyük ve haklıdır". (Müslim, bi-Şerhi'n-Nevevî 8/218).

Zeyd b. Sâbit (R) dan. Dedi ki: Rasulullah (S) i şöyle derken dinledim: Bizden bir hadis işitip de, onu başkasına tebliğ etmek için ezberleyen kimseyi Allah nimetlendirip yüzünü ak etsin. Şu muhakkak ki fıkıh yüklenen bazı kimseler fakih değildiler. Bazıları fıkıh kendilerinden daha fakih olanlara taşırılar³⁷.

Câbir b. Abdullah (R), dedi ki: Rasulullah (S) bizlere hitab etti: Allah'ı hamd ve lâyük olduğu şeylerle senâ ettikten sonra şöyle buyurdu: "Amma ba'du — Bundan sonra — muhakkak ki sözlerin en doğrusu kitabullahtır, yolların en faziletlisi Muhammed'in yoludur. Ve yine muhakkak ki işlerin en şerhileri (dinde) sonradan icadedilenlerdir. Her bid'at da dalâlettir³⁸.

Ya Rab!

ياكعبد وياكنستعين اهدنا الصراط المستقيم صراط الذين انعمت عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين .

"Yalnız sana kulluk ederiz, yalnız senden yardım isteriz. Bizi doğru yola, kendilerine ni'met verdiklerinin yoluna ilet, gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil" el-Fâtiha: 4-7).

36) Buhâri Tec. Ter. I/63 "61"

37) Bu hadis Zeyd b. Sâbid, Cübeyr b. Mut'im ve İbn Mes'ud (R) tarafından bazı lâfız farklarıyla rivayet edilmiş ve İmam Ahmed b. Hanbel'in Müsne'd'inde, Ebu Dâvud, Tirmizi, İbn Mâce ve Dârimî'nin Sünenlerinde, Taberâ-Mu'cem'inde, İbn Hibbân'ın Sahih'inde tahrir edilmiştir.

38) Buhâri K. El-İ'tisâm B. El-İktidâ Sününe'n-Nebiy (S).
Buhrârî K. El-Edeb.

El-Fethu'r-Rabbânî B. Fi't-Tahzîr mine'l-İbtida' fi'd-Din ve İsm-i men deâ ilâ dalâletin.

Muslim, Tirmizi, Ebu Dâvud, Neseî.

ربنا لا تزغ قلوبنا بعد إذ هديتنا وهب لنا من لدونك رحمة
إنك أنت الوهاب.

“Ey Rabbimiz, bizi doğru yola iletdikten sonra kalblerimizi (Hak-
dan) saptırma. Bize kendi canibinden bir rahmet ver. Şübhesiz bağışı en
çok olan sensin sen”, (Âlu İmran: 8)

ربنا اغفر لنا ذنوبنا وإسرافنا في أمرنا وثبت أقدامنا وانصرنا على
القوم الكافرين.

“Ey Rabbimiz, bizim günahlarımızı ve işimizdeki israfımızı mağfiret
buyur, ayaklarımızı sabit kıl, kâfirler guruhuna karşı bize yardım et”.
(Âli İmran: 147).